

Introducció: Hores de Vetll, per Aïda Lorenzo i Esther Llorenç.

Publicat el mes de novembre de 2005.

Hores de vetlla vol ser un petit testimoni de la barbàrie feixista. Entre el 8 de març de 1939 i el 19 de gener de 1945, 519 homes van ser afusellats a les tàpies de l'antic cementiri de Girona. Oficialment, i segons consta en els seus certificats de defunció, gairebé tots van morir a conseqüència d'un col·lapse cardíac. A Barcelona i Tarragona, en canvi, les víctimes de les bales franquistes resulta que totes morien per hemorràgics internes. Era amb l'objectiu d'evitar patiment i vergonya als familiars de les víctimes que Franco va recuperar una antiga llei de l'any 1870 que li permetia escamotejar legalment el nombre d'execucions. L'article 86 d'aquesta llei deia que "*Cuando la muerte hubiese sido violenta o hubiese ocurrido en la cárcel, establecimiento penal o por efecto de ejecución capital, no se hará mención en la partida correspondiente del Registro Civil de ninguna de estas circunstancias*". Els familiars d'aquests homes afusellats no van obtenir un certificat amb la causa verídica de la seva mort fins al 1980.

Amb la publicació de la Llei de Responsabilitats Polítiques, el 9 de febrer de 1939, va començar l'autèntic malson d'aquesta llarga llista de víctimes. En el seu primer article la Llei assenyala: "*Se declara la responsabilidad política de las personas, tanto jurídicas como físicas, que desde el 1 de octubre de 1934 y antes del 18 de julio de 1936 contribuyeron a crear o agravar la subversión de todo orden de que se hizo víctima España y de aquellas otras que a partir de la segunda de dichas fechas se hayan opuesto o se opongan al Movimiento Nacional*". Al conèixer aquesta Llei milers de ciutadans van córrer a denunciar veïns, enemics i fins i tot desconeguts. Tantes van ser les denúncies interposades que el règim franquista va haver d'escriure una nota als diaris nacionals demanant paciència, perquè ni tan sols tenien l'Auditoria de guerra a punt. El 30 de gener de 1936 *La Vanguardia Española* publicava aquest article:

En el Palacio de Justicia de esta capital ha quedado ya constituida la Auditoria de Guerra. Muy en breve habrán sido organizados todos los servicios dependientes de tan importante centro de justicia. Mientras tanto, el señor coronel auditor jefe ruega al pueblo de Barcelona que se abstenga de presentarse en el Palacio de Justicia para formular reclamaciones o denunciar hechos delictivos acaecidos durante la época del terror rojo. Oportunamente se anunciará por la prensa y la radio la apertura de las oficinas y entonces serán escuchados y atendidos todos aquellos que reclamen la intervención de la serena justicia de la España Nacional.

A partir d'aquest moment va començar una depuració sistemàtica de les persones poc afins al Règim i totes les denúncies eren acceptades sense cap mena de control. Tant la Guàrdia Civil com la Falange les rebien a centenars i immediatament es posaven a buscar testimonis dels fets denunciats. Molts d'aquests falsos testimonis certifiquen les acusacions basant-se en rumors públics, un fet que encara és més greu quan aquestes suposicions arriben fins i tot a les sentències de mort, com en el cas d'Alfons Pujol Clavaguera, un dels protagonistes d'aquest llibre. El jutge va sentenciar que a aquest acusat se li suposava la participació a l'assassinat de religiosos, i va ordenar-ne l'afusellament. Així d'injust, però així de cert.

La credibilitat de les denúncies ja queda qüestionada de bon començament. Al municipi de Sant Hilari Sacalm, per exemple, la majoria són idèntiques i només hi canvia el nom del denunciant i la firma. És impossible que dues persones diferents facin exactament la mateixa declaració inculpatòria sobre la mateixa persona, utilitzant paraules i un ordre absolutament idèntic. En aquest poble de les Guàrdies van ser afusellats 16 homes.

Una vegada la Guàrdia Civil havia recollit les denúncies les enviava al Tribunal Militar de la Província i immediatament es detenien i s'emprisonava els denunciats. Un cop a la presó, on les tortures i les amenaces eren el pa de cada dia, el jutge els feia declarar i a la vegada demanava informes sobre la seva conducta política i moral als ajuntaments, a la Falange, la comandància de Carrabiners o a la Guàrdia Civil. Una vegada tenien l'expedient complet, amb les denúncies i els informes corresponents, es feia el judici.

El tribunal estava format per un president, dos assessors, un procurador i un defensor de l'acusat, tots ells militars. Tanmateix, el defensor no parlava mai amb els acusats, encara que acostumava a demanar una

tres ratlles, poemes, dibuixos, pensaments, descripcions de les cel·les... És difícil posar-se a la pell d'un home que amb extrema serenitat escriu a la seva esposa sabent que mai més tornarà a veure-la, ni tampoc als seus fills, perquè ja li han anunciat que d'un moment a l'altre el vindran a buscar per portar-lo a un camí sense retorn. Alguns d'ells, com veureu, utilitzen les seves últimes lletres escrites per clamar venjança contra qui els ha traït i delatat. D'altres, serens i defensant fins a l'últim segon de vida la seva innocència, demanaven a les seves famílies que anessin pel carrer amb el cap ben alt i que no s'avergonyissin de res. Malauradament, no va ser tan senzill com això. Ser familiar d'un afusellat era motiu d'humiliació per part de veïns i fins i tot dels que s'havien declarat amics dels que caigueren a les tàpies del cementiri de Girona.

El que us presentem a continuació són només fragments de les vides d'alguns dels afusellats pel franquisme, il·lustrats amb les cartes que escrivien des de la presó minuts, hores o dies abans de ser cosits a trets. Us els presentem amb algunes dades bàsiques (l'edat que tenien el dia de la seva mort, població on vivien, estat civil i professió) i tot seguit amb algunes de les cartes de comiat que escrigueren a les seves famílies. També hi trobareu el llistat de persones que en algun moment van testificar contra ells. Van ser aquestes mateixes denúncies les que van engegar la maquinària que acabaria per detenir, interrogar, torturar i finalment afusellar aquests homes. Aquestes acusacions les hem pogut recuperar dels consells de guerra que, a poc a poc i amb molta paciència, anem traient de l'Arxiu Militar de Barcelona. A la part final de cada fitxa hi hem inclòs un resum de la sentència final que relata els càrrecs pels quals van ser condemnats a mort aquests homes.

Ha estat una feina llarga i feixuga la de contactar amb centenars de famílies que més de mig segle després de tanta tragèdia, seguim i segueixen arrossegant el calvari provocat pel règim franquista. Els nostres morts són màrtirs de Franco i víctimes de les traïcions i les envejes, i nosaltres, tot i que hi estem deixant salut i moltes llàgrimes, seguirem lluitant per restablir l'honor de tots aquests homes innocents que van morir injustament i aconseguir que el govern espanyol, d'una vegada per totes, decreti l'anul·lació dels seus consells de guerra.

AÏDA LORENZO I ESTHER LLORENÇ

Presidenta i tinent de l'Associació de Familiars de Rehabilitats del Franquisme